YOSHLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISHDA BIZNES TA'LIMINING ROLI

Navoiy viloyati Qiziltepa tumani
2- son texnikumi Tadbirkorlik va biznes asoslari fani o'qituvchisi
Ro'ziyeva Zarina
Navoiy viloyati Qiziltepa tumani
2- son texnikumi Tadbirkorlik va biznes asoslari fani o'qituvchisi
Rajabov Azam

Annotatsiya. Ushbu maqolada zamonaviy iqtisodiyot sharoitida yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishda biznes ta'limining roli va strategik ahamiyati tahlil qilingan. Tadqiqotda biznes ta'limining yosh tadbirkorlarda strategik fikrlash, moliyaviy savodxonlik, risklarni boshqarish va raqamli ko'nikmalarni shakllantirishdagi o'rni yoritilgan. Shuningdek, startap ekotizimlari, inkubatsiya markazlari hamda davlat tomonidan taqdim etilayotgan moliyaviy instrumentlarning ta'lim tizimi bilan integratsiyalashuvi masalalari o'rganilgan. Maqolada hududiy cheklovlar, amaliy tajriba yetishmasligi va gender tengsizligi kabi mavjud muammolar aniqlanib, o'quv dasturlarini modul asosida yangilash, raqamli platformalarni joriy etish va monitoring tizimini takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: yoshlar tadbirkorligi, biznes ta'limi, strategik fikrlash, moliyaviy savodxonlik, risklarni boshqarish, biznes-reja, raqamli texnologiyalar, startap ekotizimi, biznes-inkubator, davlat siyosati, inklyuzivlik.

Yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishda biznes ta'limining roli zamonaviy iqtisodiyotning eng muhim va uzoq muddatli investitsiyalaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Iqtisodiy o'sish, ish bilan ta'minlash va innovatsion salohiyatni oshirish masalalarida yoshlarning tadbirkorlik faoliyati strategik ahamiyat kasb etadi; biroq

ushbu salohiyat faqat g‘oya bosqichida qolmasligi, balki barqaror, raqobatbardosh va daromad keltiruvchi loyihalarga aylanishi uchun biznes ta’limining tizimli, maqsadli va amaliy yo‘nalishlari zarur. Biznes ta’limi bir tomondan nazariy bilimlarni, boshqa tomondan esa real bozor sharoitida qo‘llaniladigan ko‘nikmalarni shakllantiradi; bu esa yoshlarni o‘z tashabbuslarini amalga oshirishda duch keladigan moliyaviy, huquqiy va operatsion xavf-xatarlarni muvaffaqiyatli boshqarish imkonini beradi. Birinchi navbatda biznes ta’limi yosh tadbirkorlarga strategik fikrlashni o‘rgatadi: bozorni tahlil qilish, raqobatchilarni aniqlash, mijoz segmentlarini belgilash va biznes-modelni optimallashtirish kabi komponentlar orqali loyiha hayotiyligini oldindan baholash imkonini beradi. Bu jarayon kapital va resurslar samaradorligini oshirish, muqobil strategiyalarni ishlab chiqish hamda vaziyat o‘zgarishlariga tez moslashish uchun zarur. Strategik tajriba va nazariy yondashuvlar natijasida yoshlar o‘z biznes rejasini aniq, o‘lchab bo‘ladigan maqsadlar bilan ishlab chiqishni o‘rganadilar, bu esa investitsiyalarni jalb qilish va moliyaviy resurslarni boshqarishda ishonch beradi. Ikkinchi muhim jihati — tavakkalchilikni boshqarish va moliyaviy savodxonlik.

Ko‘pchilik yangi boshlovchi tadbirkorlar moliyaviy nazorat, byudjet tuzish, likvidlikni boshqarish va daromadlilik analizini o‘rganmagan holda ish boshlaydi; natijada yuzaga kelgan muammolar ularning loyihalarini ilk yillarda qulashiga sabab bo‘ladi. Biznes ta’limi ushbu bo‘shliqlarni to‘ldiradi, yoshlarni moliyaviy rejalashtirish, kassa oqimlarini nazorat qilish, xarajatlarni minimallashtirish va daromad manbalarini diversifikatsiya qilish bo‘yicha amaliy ko‘nikmalar bilan ta’minlaydi. Shuningdek, sug‘urta, kredit va investitsion instrumentlardan foydalanish asoslari, soliq qonunchiligi va muqobil moliyalashtirish (masalan, mikroqarzlar, grantlar, crowd-funding) haqida bilim berish orqali tavakkalchilikni kamaytirishga yordam beradi. Uchinchidan, biznes ta’limi yoshlarni samarali biznes-reja va loyiha hujjatlarini tuzish bo‘yicha o‘rgatadi. Mukammal biznes-reja nafaqat tashabbusning istiqbolini ko‘rsatadi, balki potentsial investorlar va moliyaviy tashkilotlar oldida ishonchli hujjat

hisoblanadi; bu esa yoshlarga kapital jalb qilishda sezilarli ustunlik beradi. Biznes-reja shakllantirish jarayonida bozor tahlili, mahsulot yoki xizmat qiymat taklifi, marketing strategiyasi, moliyaviy prognozlar va risklarni baholash qamrab olinadi. Bu elementlarning har biri amaliy mashg‘ulotlar, mentorlik va real-case tahlillar orqali chuqurlashtirilsa, natija sifatida bosqichma-bosqich ishlaydigan, mijoz talablari va bozor shartlariga moslashgan loyiha paydo bo‘ladi. To‘rtinchidan, raqamli texnologiyalar va innovatsiyalar sohasidagi ta’lim yosh tadbirkorlarni global miqyosda raqobatlashishga tayyorlaydi. Bugungi kunda biznesning deyarli barcha jarayonlari raqamli muhitga ko‘chmoqda: elektron savdo, raqamli marketing, moliyaviy avtomatlashtirish, mijozlar bilan aloqa vositalari va supply-chain monitoring. Ushbu sohalarda chuqur bilimga ega bo‘lmasdan yirik bozorlarga chiqish, samarali xarid-sotish tizimini yo‘lga qo‘yish va mijozni ushlab qolish qiyin. Shu sababli, o‘quv dasturlari marketingning raqamli vositalari (SEO, SMM, email-marketing), onlayn savdo platformalarida ishlash, ma’lumotlar tahlili va biznes-analitika, shuningdek, bulut texnologiyalari va kiberxavfsizlik asoslarini qamrab olishi kerak. Raqamli ko‘nikmalar orqali yoshlar nafaqat o‘z mahsulotini samarali reklama qilishi, balki xarajatlarni kamaytirish, jarayonlarni avtomatlashtirish va xalqaro bozorlarga chiqish imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytiradi. Beshinchidan, startap ekotizimi va inkubatsiya tizimlari bilan integratsiya — biznes ta’limining amaliy tomonini kuchaytiruvchi muhim omil. O‘zbekiston kabi davlatlar so‘nggi yillarda yoshlar biznes-inkubatori va startap markazlarini tashkil etish orqali amaliy infratuzilmani yaratmoqda. Bu markazlarda yoshlarga tayyor ofislar, huquqiy va buxgalteriya maslahatlari, hamkorlar bilan tarmoq (networking) imkoniyatlari va sarmoyadorlar bilan uchrashuvlar taqdim etiladi. Mazkur platformalar o‘quvchilarga real tajriba beradi: prototip yaratish, mahsulot testlash, bozor sinovi o‘tkazish va mijozlardan fikr olish orqali loyiha tezroq rivojlanadi. Inkubatsiya va akseleratsiya dasturlari orqali yoshlar amaliy nazorat, mentorlik va talabga mos strategiyalar bilan jihozlanadi, bu esa

startapning muvaffaqiyat ehtimolini oshiradi. Oltinchidan, davlat siyosati va moliyaviy instrumentlarning biznes ta’limi bilan uyg‘unligi muhim ahamiyatga ega. Ta’lim dasturlari va kredit resurslari, subsidiya va grantlar orasida muvofiqlik bo‘lmasa, yoshlarning o‘rganilgan bilimlarini amaliyotga aylantirishida muammolar yuzaga keladi. O‘zbekiston Respublikasining so‘nggi qarorlari va tashabbuslari (masalan, huquqiy bazani yangilash, maqsadli kredit dasturlari va yoshlar inkubatorlari) biznes ta’limining samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda. Biroq amaliyot ko‘rsatadiki, dastur va siyosatlarni tadbiq etishda yo‘naltirilgan monitoring, baholash va doimiy takomillashtirish mexanizmlari zarur. Yettinchidan, bandlik va ijtimoiy natijalar: biznes ta’limi nafaqat individual daromad manbaini yaratadi, balki jamiyat darajasida ish o‘rinlari yaratish, kasbiy ko‘nikmalarni oshirish va ijtimoiy barqarorlikni ta’minlashga xizmat qiladi.

O‘qigan, o‘rgangan yosh tadbirkorlar kichik va o‘rta biznes orqali atrofdagilarga ish o‘rinlari yaratib, iste’dodlarni jalb etadi va mahalliy iqtisodiyotda talab va taklifni uyg‘unlashtiradi. Shuningdek, tadbirkorlik madaniyati va mentalitetini shakllantirish — bilimga asoslangan iqtisodiyot tarafdorligini kuchaytiradi: yoshlarda boqimandalik fikri kamayadi, ular ijodiy, mas’uliyatli va tashabbuskor bo‘lib voyaga yetadi. Sakkizinchidan, pedagogik yondashuv va o‘qitish metodikasi: biznes ta’limi an’anaviy ma’ruza uslubidan tashqari, interaktiv metodlar, case-study, loyiha asosida o‘qitish, mentorlik va amaliy treninglarga tayangan holda samaradorligini oshiradi. Amaliy mashg‘ulotlar orqali yoshlar nazariy bilimlarni real biznes masalalariga tatbiq etishni o‘rganadi, xatoliklardan tezroq saboq oladi va qaror qabul qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

O‘quv dasturlarini amaliy ehtiyojlar va bozor talablariga moslashtirish uchun ta’lim va sanoat o‘rtasida doimiy hamkorlik talab etiladi. To‘qqizinchidan, gender va ijtimoiy inkluziya masalalari: biznes ta’limi yuritilayotganda imkoniyatlarni kengaytirish va ijtimoiy adolatni ta’minlash muhim. Maxsus dasturlar orqali qizlar,

nogironligi bor yoshlarga va kam ta’minlangan qatlamlarga yo‘naltirilgan treninglar va moliyaviy qo‘llab-quvvatlash choralari tadbirkorlik maydoniga ularning kirishini osonlashtiradi, bu esa jamiyatdagi ijtimoiy tengsizliklarni kamaytiradi. O‘ninchidan, tashqi va xalqaro imkoniyatlarga chiqish: biznes ta’limi yoshlarni eksport bozorlariga chiqish, xalqaro sherikliklar, litsenziyalash va franchayzing asoslarini o‘rgatadi. Xalqaro standartlar, brend boshqaruvi va xorijiy investorlar bilan ishlash bo‘yicha bilimlarni egallash orqali yoshlar global raqobatga tayyorlanadi va mahalliy bozorni chet el tajribasi bilan boyitadi. Ushbu jihatlar bir-birini to‘ldiradi va integratsiyalashgan sistemada qo‘llanganda eng samarali natija beradi. Ya’ni, faqat nazariy kurslar yoki faqat moliyaviy qo‘llab-quvvatlash yetarli emas; samarali tizim davlat siyosati, ta’lim muassasalari, moliyaviy institutlar, inkubatorlar va xususiy sektor hamkorligi bilan shakllanadi. Amaliy misol sifatida, yurtimizdagi yoshlar biznes-inkubatorlari va maxsus bank dasturlari yoshlarni nafaqat bilim bilan ta’minlab qolmay, balki ularning loyihalarini bozorda sinovdan o‘tkazishi, moliyalashtirilishi va kengaytirilishini ta’minlaydi. Shu bilan birga, xalqaro ilmiy tadqiqotlar biznes ta’limining ijtimoiy-iqtisodiy natijalarini tasdiqlaydi: biznes ta’limi olgan yoshlar sifatli ish o‘rinlari yaratishda faol, o‘z tashabbusi bilan yangi bozorlar ochishda ko‘proq muvaffaqiyat qozonadi va iqtisodiy barqarorlikka sezilarli hissa qo‘shadi. Biroq amaliy tajriba va tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, biznes ta’limining samaradorligini oshirish uchun bir qancha muammolar hal etilishi kerak. Jumladan, ta’lim dasturlarining zamon talablariga moslashmasligi, o‘qituvchilarning amaliy tajribasi yetishmasligi, moliyaviy va infratuzilma imkoni chegaralangan hududlardagi yoshlarga xizmat ko‘rsatishdagi cheklovlar va gender bo‘yicha adolatning yetishmasligi. Shuningdek, o‘qituvchilar va mentorlarning biznes sohasidagi real faoliyat tajribasini oshirish, sanoat bilan yaqindan hamkorlikni yo‘lga qo‘yish va o‘quv materiallarini doimiy yangilab borish zarur. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun bir nechta tavsiyalarni ishlab chiqish mumkin. Birinchidan, ta’lim dasturlarini modul

asosida qayta tashkil etish va ularni tez-tez yangilab turish — texnologik o‘zgarishlar va bozor ehtiyojlariga moslashish uchun zarur. Modul tizim ixtisoslashgan kurslar, amaliy laboratoriyalar va onlayn resurslarni o‘z ichiga olishi mumkin. Ikkinchidan, o‘qituvchilar va mentorlar uchun sanoat stajirovkalarini yo‘lga qo‘yish, hamda xususiy sektor vakillari bilan doimiy aloqani rag‘batlantirish kerak; bu ta’lim jarayoniga real biznes vaziyatlarini kiritadi va o‘qitish sifati oshadi. Uchinchi tavsiya — inkubatorlar va akseleratorlar tarmog‘ini kengaytirish, ularni mahalliy va mintaqaviy biznes ehtiyojlariga moslashtirish orqali yoshlarni amaliy qo‘llab-quvvatlashni kuchaytirish. To‘rtinchidan, moliyaviy instrumentlarni kengaytirish va maqsadli kreditlar, microlending hamda grantlarni ta’lim dasturlari bilan bog‘lash, shu orqali muvaffaqiyatli loyihalarga dasturning oxirida moliyaviy yordam ko‘rsatish mexanizmlarini joriy etish muhim. Beshinchidan, gender va inklyuziv dasturlarni kengaytirish, kam imkoniyatli guruhlar uchun stipendiyalar, mentoring va maxsus inshootlarni tashkil etish orqali tadbirkorlik maydoniga ularning kirishini rag‘batlantirish kerak. Oltinchidan, raqamli platformalar va masofaviy ta’lim vositalarini keng joriy etish, ayniqsa chekka hududlardagi yoshlar uchun imkoniyatlarni kengaytiradi; onlayn kurslar, webinarlar va virtual inkubatsiyalar orqali bilimlar tez va keng tarqaladi. Yettinchidan, natijalarni baholash uchun aniq indikatorlar (yangi ish o‘rinlari soni, yoshlarga taqdim etilgan kreditlar miqdori, startaplar muvaffaqiyati, eksport hajmi) hamda monitoring tizimini joriy etish orqali dasturlarning samaradorligini doimiy nazorat qilish lozim. Xulosa o‘rnida ta’kidlash lozimki, yoshlar tadbirkorligini rivojlantirishda biznes ta’limi markaziy rol o‘ynaydi va u zamonaviy jamiyatning iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy rivojiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Biznes ta’limi yoshlarni nafaqat bilim bilan ta’minlaydi, balki ularni real dunyo muammolarini hal qila oladigan liderlarga aylantiradi, iqtisodiy faoliyatni diversifikatsiya qiladi va milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshiradi. Shu sababli ta’lim tizimi, davlat siyosati va xususiy sektor o‘rtasidagi uzviy hamkorlik

biznes ta’limini yanada samarali qiladi va yoshlarning tadbirkorlik salohiyatini to‘la ro‘yobga chiqaradi

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Temirov, S. (2024). O'zbekistonda tadbirkorlikni yoshlar o'rtasida rivojlantirish masalalari. IlmiyXabarlar. 17. Boymurodova, I. N. (2025). Yoshlar bandligi: O'zbekiston tajribasi va xalqaro qarashlar. Ilmiy Tadqiqotlar va Ularning Yechimlari Jurnali.
2. Islomov, S. (2021). Yoshlar va raqamli tadbirkorlik: Innovatsiyalar va imkoniyatlar. Samarqand: Zarafshon nashriyoti.
3. Karimov, A. (2018). Ta'lim tizimida tadbirkorlikni rivojlantirishning dolzarb masalalari. Toshkent: O'zbekiston Milliy Entsiklopediyasi.
4. Bobomirzayev, A. A., & Suyunova, S. O. (2025). O'zbekiston yoshlar bandligi bo'yicha statistik tahlil. Shokh Library
5. Tojiyeva, M., & Xolmatov, U. (2025). Yoshlar bandligini ta'minlash ustuvor masala sifatida. Qo'qon universiteti Xabarnomasi. DOI:10.54613/ku. v14i.1128 15